

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2023

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2023 (K 2/2024 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 20.9.2024.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Pamela Sarasmo, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Elli Björkberg, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- maaneuvos Katrin Sjögren, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- pääjuristi Michaela Slotte, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Ahvenanmaan edustaja Helsingissä Johan Ehn, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- johtaja Kaisa Alanne, Kuurojen Liitto ry
- erityisasiantuntija Pirkko Selin-Grönlund, Kuurojen Liitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohdat

(1) Perustuslakivaliokunnan mukaan valiokuntien on huolehdittava eduskunnan lausumiin kohdistuvasta seurantatehtävästä hallituksen kertomusta käsiteltäessä (ks. PeVM 1/2014 vp).

(2) Eduskunta on hallituksen vuosikertomuksen 2023 liitteestä 3 ilmenevästi hyväksynyt perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta kaksi lausumaa. Lausumat koskevat viittomakieltä käyttävien oikeuksia (HE 294/2014 vp, PeVM 10/2014 vp, EV 346/2014 vp) ja Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista (HE 320/2018 vp, PeVM 12/2018 vp ja EV 259/2018 vp).

Valiokunnan lausunto PeVL 31/2024 vp

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

(3) Viittomakielilaki tuli voimaan 1.5.2015. Lain hyväksymisen yhteydessä hyväksytyssä eduskunnan lausumassa edellytetään, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

(4) Hallituksen kertomuksessa on tehty selkoa muun muassa kuurojen ja viittomakielisten valtionallisen totuus- ja sovintoprosessin käynnistämisen valmistelusta sekä hallituksen ohjelmaan sisältyvästä kirjauksesta, jonka mukaan kielellisten oikeuksien edistämistä jatketaan kansalliskielistrategiassa ja kielipoliittisessa ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamisella. Lisäksi kertomuksessa viitataan jo valmistuneeseen, mutta vielä julkistamattomaan kielipoliittiseen ohjelmaan perustuvaan selvitystyöhön siitä, mitä perustuslain 17 §:n 3 momentin säännös oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria käytännössä tarkoittaa eri kieliryhmien osalta.

(5) Perustuslakivaliokunnan mielestä sanottu osoittaa, että viittomakieltä käyttävien oikeuksia on valtioneuvoston toiminnassa pyritty edelleen edistämään. Saamansa selvityksen perusteella perustuslakivaliokunta kuitenkin kiinnittää edelleen huomiota jo viittomakielilain säätämisen yhteydessä esillä olleisiin sekä valiokunnan sittemmin esiin nostamiin ongelmiin kielellisten oikeuksien toteutumisessa (ks. tarkemmin PeVL 31/2021 vp, kappaleet 7 ja 8, ks. myös PeVL 3/2023 vp, kappale 5).

(6) Perustuslakivaliokunnan mielestä lausuma on edelleen tarpeellinen ja se tulee säilyttää.

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

(7) Eduskunnan lausumassa edellytetään, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

(8) Hallituksen kertomuksessa on tehty selkoa itsehallintolain kokonaisuudistuksen vaiheista kertomusvuonna ja sitä ennen. Oikeusministeriö on kertomusvuonna asettanut virkamiestyöryhmän muun muassa Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelun edistämiseksi.

(9) Ahvenanmaa-työryhmän tehtävänä on yhdessä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa valmistella hallituksen esityksen jatkovalmistelua uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi, jonka tarkoituksena on itsehallinnon kehittäminen ja uudistaminen. Työryhmän mietintö julkaistaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuluvan vuoden lokakuun puolen väliin mennessä. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi syysistuntokaudella 2025, jos esityksestä päästään yhteisymmärrykseen Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa.

(10) Perustuslakivaliokunta on lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen liittyviä lakiehdotuksia arvioidessaan kiinnittänyt huomiota toimivaltaisten viranomaisten määräytymistä Ahvenanmaan maakunnassa koskevaan sääntelyyn. Valiokunnan mukaan Ahvenanmaan itsehallinnon kannalta tuolloin (PeVL 18/2022 vp, PeVL 72/2022 vp) ehdotettuja lainsäädännöllisiä jär-

Valiokunnan lausunto PeVL 31/2024 vp

jestelyjä asianmukaisempaa olisi säätää tarpeelliset muutokset itsehallintolakiin. Valiokunta on pitänyt itsehallintolain muuttamista tältäkin osin hyvin tärkeänä ja korostanut, että siirtymäsäännöksen varaan perustuvan järjestelyn tulee olla lyhytaikainen (PeVL 72/2022 vp, kappale 8). Valiokunta on myös korostanut, että muutosten yhteydessä tulee huolehtia sääntelyn kattavuudesta niin, että viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeitä eikä sääntelyyn jää aukkoja (PeVL 18/2022 vp, kappale 9).

(11) Sanottu huomioon ottaen lausuma on edelleen tarpeellinen ja se tulee säilyttää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 18.9.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikael Koillinen